

Kaders beheer en onderhoud van het openbare groen 2018 - 2021

1. Inleiding en doel

Deze kaders voor het beheer en onderhoud van het openbare groen (areaal 712 hectare) gelden voor de periode 2018 - 2021. Hiermee spelen we, samen met bewoners en partners, in op de ontwikkelingen en eisen van deze tijd. De financiële gemeentelijke verordening vormt de aanleiding voor deze kaders. In deze verordening is vastgelegd dat wij eens in de vier jaar de kaders voor het groen aan uw Raad aanbieden. De huidige kaders lopen eind 2017 af.

Openbaar groen is belangrijk

Het openbare groen is belangrijk voor de inwoners, ondernemers en bezoekers van Enschede. Niet alleen voor de uitstraling van de stad, maar groen levert ook een bijdrage aan:

- *Woon- en vestigingsklimaat*: een groene stad is aantrekkelijk om in te wonen en verblijven. Goed onderhouden groen zorgt ook voor een waardevermeerdering van woningen. Enschede staat daarbij bekend als groene stad.
- *Gezondheid, beweging en ontspanning*: Openbaar groen nodigt uit tot spelen, bewegen en sporten. Ook werkt een groene omgeving rustgevend en ontspannend. Daardoor levert het een belangrijke bijdrage aan de gezondheid van inwoners in onze stad.
- *Sociale cohesie*: Groen zorgt voor ontmoeting tussen bewoners, zoals in de parken tijdens een wandeling. Daardoor versterkt het de sociale binding tussen bewoners.
- *Duurzaamheid*, zoals:
 - o *Klimaatadaptie*: Openbaar groen zorgt voor verkoeling in de stad, waarmee hittestress wordt verminderd. Ook zorgt het voor waterinfiltratie of berging, waardoor we de wateroverlast van heftige regenbuien beperken.
 - o *Biodiversiteit*: Groen zorgt voor natuurbeleving en geeft kleur aan de stad. Gevarieerd groen zorgt voor meer (bijzondere) planten en diersoorten in de stad. Hiermee leveren we een belangrijke bijdrage aan het behouden en versterken van de biodiversiteit in onze toekomst.

Daarom is behoud van de groene uitstraling van de stad belangrijk. In de in 2009 opgestelde [Groenagenda](#) is dit verder verwoord. We blijven daarbij voldoen aan de minimale eisen van veiligheid, wetgeving (zorgplicht) en zetten in op participatie, zoals via '[jij maakt de buurt](#)' en de [wijkbeheerplannen](#).

2. Algemene wetgeving, beleid en regelgeving voor het openbare groen

De basis voor het openbare groen in Enschede worden gevormd door eerder door uw raad vastgesteld beleid en bestaande wet- en regelgeving. Deze worden onderstaand toegelicht:

Belangrijkste wettelijke kaders zijn:

- [Wegenwet](#): Betreft specifiek de zorgplicht voor het waarborgen van de veiligheid van de weggebruiker. De inrichting van de openbare ruimte moet veilig zijn voor deze gebruiker. Daaronder vallen bijvoorbeeld veiligheidscontroles, zorgvuldig boombeheer in wegbermen en het aanliggende groen en bestrijding van ziekten en plagen, zoals de eikenprocessierups.
- De [Wet Natuurbescherming](#): Bescherming van bijzondere plant- en diersoorten en beschermde gebieden.

- [Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie 2018](#): een gezamenlijk plan van gemeenten, waterschappen, provincies en het Rijk dat de aanpak van wateroverlast, hittestress, droogte en de gevolgen van overstromingen versnelt en intensificeert.

De vastgestelde bestuurlijke uitgangspunten:

- [Programmabegroting](#): Financiële kaders (Wat willen we bereiken? Wat gaan we daar voor doen? Wat mag het kosten?);
- [Structuurvisie](#), [Stedelijke Koers](#), [Herijking Ruimtelijke Ontwikkelingsvisie](#) en [GRAP](#): Vastlegging van belangrijke structuren, ontwikkelingen en prioriteiten (voor het groen) in Enschede;
- Kwaliteitsplan Onderhoud Openbare Ruimte: In 2002 opgesteld. Geeft kwaliteitsniveaus (schoon, heel en veilig) voor de openbare ruimte. Stadserf “hoog”, rest van de stad “basis”. In Enschede vertaald via de landelijk geldende [CROW kwaliteitscatalogus](#);
- Algemene plaatselijke verordening en Omgevingsvergunning (o.a. kapvergunning, kapmelding en de bescherming van bomen);
- [Nadere regels bomen](#): bescherming van waardevolle bomen(structuren).
- [Actieplan duurzaamheid](#) en het [Uitvoeringsplan Biodiversiteit](#): aanpak rond duurzaamheid en biodiversiteit. Zoals de aanleg van bloemenlinten, ontwikkeling van een kanskaart en inzetten op communicatie via [Enschede Bloeit Op](#).
- [Aanpak invasieve plantenexoten](#): Omschrijft de aanpak van invasieve plantenexoten (agressief verspreidende planten, die van oorsprong niet in Nederland voorkomen) in Enschede.
- [Veranderen en bezuinigen in de openbare ruimte](#): In 2014 zijn er bezuinigingen op de openbare ruimte doorgevoerd via een concreet maatregelenpakket. De bezuinigingen zijn inmiddels gerealiseerd. Op onderdelen zijn de effecten blijvend zichtbaar in de openbare ruimte.

Niet bestuurlijk vastgestelde kaders:

- [Enschede 2030](#): Visiedocument, geeft inspiratie voor gewenste ruimtelijke ontwikkeling vanuit de [Stedelijke koers](#).
- [Toetsingskader openbare ruimte \(TOR 2017\)](#): Technische kaders en eisen voor inrichting van de openbare ruimte.

3. Specifieke kaders voor het openbare groen

Hieronder staan de specifieke kaders voor het openbaar groen in de periode 2018 – 2021. Dit betreft grotendeels een doorzetting van de kaders uit de periode 2014- 2017, omdat deze kaders in de praktijk nog goed werken en nog actueel zijn.

Specifieke Enschedese groenkaders:

- 1. Differentiatie in onderhoudsniveaus:** We bieden als gemeente het afgesproken basis onderhoudsniveau. Er is wel ruimte om te differentiëren waarbij geldt:
 - a. Belangrijke (hoofd)structuren en het stadserf, onderhoudsniveau behouden:** De structuren voor het groen zijn vastgesteld in verschillende documenten. Het belangrijkste document is het Groenstructuuractieplan (GRAP).
 - b. Ruimte voor maatwerk in woon-, buurt- en wijkgroen:** Vanuit bijvoorbeeld bewonersparticipatie is er ruimte in de buurten om via maatwerk meer te differentiëren. Bewoners en partners zorgen, zo gewenst, vanuit eigen middelen en inzet voor de ‘plus’. Dit doen we via onder andere “[Jij maakt de buurt – samen onderhouden](#)” of vanuit de uitvoering van het amendement [maaibeleid](#) en de [buurt maaikaart](#).

- 2. Bestaand openbaar groen vereenvoudigen:** Groenvoorzieningen die niet meer functioneel zijn, of hoge onderhoudskosten hebben gaan we vereenvoudigen. Dit door ze te verwijderen, aan te passen of een andere functie te geven. Hierbij houden we rekening met de diversiteit van inrichting. We vormen dus niet alles om in gras, maar maken ook keuzes voor eenvoudigere beplanting. Ook verkopen we waar mogelijk openbaar groen grenzend aan tuinen, dat niet meer functioneel is of niet bijdraagt aan het groene karakter van Enschede. Dit bijvoorbeeld via het project [snippergroen](#).
- 3. Nieuwe inrichting openbare groen toekomstbestendig en functioneel:** Bij het gehele proces van ontwerp, inrichting en onderhoud van het groen houden we rekening met de totale kosten gedurende de gehele levensduur (Total cost of ownership). Dit leidt uiteindelijk tot lagere onderhoudskosten. Daarnaast leggen we groen aan met een lange levensduur en een robuuste en eenvoudige uitstraling. Dit soort voorzieningen is ook in de toekomst makkelijker aan te passen. We letten daarbij op het combineren van functies, zoals groen voor waterberging, hitte stress, natuurlijk spelen, bevorderen duurzaamheid en biodiversiteit. Voorbeelden hiervan zijn bijvoorbeeld het [Kristalbad](#), waterafvoer en -berging in groen in de Mozartstraat/Roessinghsbleekweg, de wadi's in Ruwenbos, de [Stadsbeek](#) en de aanleg van bloemenlinten.
- 4. We kiezen voor kwaliteit van bestaand groen boven kwantiteit:** Bij herinrichting van bestaand groen kiezen we voor kwaliteit boven kwantiteit. Dit betekent dat we in de praktijk bijvoorbeeld in een straat eerder kiezen voor enkele bomen, die echt de ruimte krijgen om uit te groeien tot toekomstbomen, dan voor vele kleine minder goede bomen.
- 5. Inzet op behouden en versterken duurzaamheid:** Waar mogelijk zetten we bij het beheer, onderhoud en nieuwe inrichtingen in op het behouden en versterken van duurzaamheid, zoals biodiversiteit, klimaatadaptie en natuurwaarden. Op "[beheer hoe houden we het mooi](#)" leest u hoe we dit in de praktijk doen. Voorbeelden hiervan zijn het parkje Boddenkamp en de [Appelhof](#) aan de Eekmaatlaan.

De uitwerking van deze kaders doen we **samen met bewoners, ondernemers en instellingen**. Hierbij zetten we in op het **vergroten van de participatie**, zelfredzaamheid en waar mogelijk de arbeidsmarktdoelstellingen. Dat doen we met bedrijven bijvoorbeeld via de [pilots zelfbeheer](#). Ook bestaat zo'n 60% van de medewerkers van [Onderhoud Enschede](#) uit arbeidsmarktdoelgroepen.

4. Financieel kader

In deze paragraaf behandelen we de beschikbare middelen voor het beheer en onderhoud van het openbaar groen binnen de gestelde kaders. Voor het reguliere onderhoud van het groen is structureel onderhoudsbudget beschikbaar binnen het product Stadsdeelbeheer (4.1). In onderdeel 4.2 gaan we in op de vervangingsinvesteringen voor het groen. Tot slot gaan we in 4.3 nog kort in op het "investeren in Maatschappelijk nut" vanuit de BBV.

4.1 Budget regulier onderhoud

Het (lasten)budget voor het onderhoud aan groen is circa **5,7 miljoen euro**, bestaand uit apparaatskosten en uitbesteed werk. De jaarlijks beschikbare budgetten voor het openbare groen zijn terug te vinden in de programmabegroting.

4.2 Budget vervanging en omvorming

Voor het product Stadsdeelbeheer (waartoe openbaar groen behoort) was lange tijd geen budget voor vervangingen beschikbaar. Dit budget is bijvoorbeeld voor het vervangen van

verouderd groen, dat hoge onderhoudskosten vraagt, of aan het einde van zijn levensduur is.

Bij de behandeling van de programmabegroting 2013–2016 en het aanvullende “amendement D Onderhoud openbare ruimte” is vanaf 2014 het budget Stadsdeelbeheer **structureel met 700.000 euro per jaar** opgehoogd voor deze meest noodzakelijke vervangingsinvesteringen in de bestaande openbare ruimte (o.a. groen, meubilair, speelvoorzieningen), onder andere om kapitaalvernietiging te voorkomen. In de Zomernota 2017 is besloten om dit budget (kapitaallasten) incidenteel te verlagen met 300.000 euro in 2018 en 150.000 euro in 2019. Daarnaast is sinds 2016 besloten een voorziening [Groot onderhoud kunstgrasvelden voor o.a. Cruyff Courts](#) te vormen waar vanuit het budget vervangingsinvesteringen jaarlijks 75.000 euro wordt gestort. Hierdoor zijn de daadwerkelijk beschikbare middelen (voor de gehele openbare ruimte incl. het groen) vanuit het oorspronkelijke budget vervangingsinvesteringen van 700.000 euro structureel in de periode van deze kaders in:

<i>Jaar</i>	<i>Oorspronkelijk vervangingsbudget</i>	<i>Incidentele korting</i>	<i>Storting kunstgrasvelden</i>	<i>Beschikbaar vervangingsbudget voor openbare ruimte en groen</i>
2018	€ 700.000	€ 300.000	€ 75.000	€ 325.000
2019	€ 700.000	€ 150.000	€ 75.000	€ 475.000
2020	€ 700.000	n.v.t.	€ 75.000	€ 625.000
2021	€ 700.000	n.v.t.	€ 75.000	€ 625.000

Prioritering inzet budget vervangingen

De hoogte van het budget voor regulier onderhoud en de vervangingen heeft ook invloed op de mate waarin we de specifieke groenkaders kunnen realiseren. Daarom zetten we dit budget in met behulp van afweging van de onderstaande prioriteringseisen. Hierbij wordt altijd onderzocht of -en hoe- de vervanging duurzaam en met behulp van participatie kan worden ingezet.

Prioriteitseisen:

- **Veiligheid:** Voldoet het nog aan de minimale veiligheidseisen?
- **Technische en financiële noodzaak:** Is bijvoorbeeld het blijven onderhouden van het bestaande groen op termijn duurder dan om het nu te vervangen?
- **Participatie:** Wat ziet de bewoner ervan? (via o.a. wijkbeheerplan).
- **Werk met werk maken:** kan het goedkoper door te combineren met andere werkzaamheden van ons zelf, van partners of uit het wijkbeheerplan/ wijkbudget?
- **Vereenvoudiging:** Draagt vervanging bij aan vereenvoudiging of lagere onderhoudskosten?
- **Structuur of buurtgroen:** Betreft het structuur- of buurtgroen? (Structuurgroen heeft een hogere prioriteit).
- **Structuurbepalende groenonderdelen:** Welk groenonderdeel betreft het? (bomen zijn bijvoorbeeld belangrijker dan vervangen gazon).
- **Multifunctioneel ruimtegebruik:** Kan door vervanging de functionaliteit van het groen worden verbeterd? Levert het bijvoorbeeld een betere bijdrage aan waterberging/-infiltratie op, of is een combinatie met natuurlijk spelen mogelijk?
- **Behoud en bevorderen duurzaamheid:** Draagt de vervanging of aanpassing van het groen bij aan de duurzaamheidsopgaven? Zoals biodiversiteit, klimaatadaptie en natuurwaarden.

4.3 Investeren in Maatschappelijk nut

Conform BBV-voorschriften worden vanaf 2017 ook de investeringen met maatschappelijk nut geactiveerd. Hieronder vallen ook de investeringen in groen. De bijhorende kapitaalslasten worden gedekt uit het beschikbare budget, waardoor minder budget overblijft voor het beheer en onderhoud. De afschrijvingstermijnen zijn vastgesteld in de (nieuwe) financiële verordening van de Gemeente Enschede.

5. Uitvoering van de kaders

De uitvoering van de kaders wordt vormgegeven samen met bewoners, ondernemers en instellingen via het reguliere beheer en onderhoud en de inrichting van de openbare ruimte.

Informatie over de voortgang en uitvoering van de kaders vindt u digitaal in de Programmabegroting via [de reguliere planning en control producten](#) in het onderdeel 'kapitaalgoederen', onderdeel 'groen'. Of op de themapagina over de openbare ruimte www.enschede.nl/openbare-ruimte en de meer specifieke pagina's, zoals www.enschede.nl/bloeitop en www.enschede.nl/veranderingenopenbareruimte.